

Kollegorna formar dig i yrket

Att bli sedd av kollegorna är livsviktigt för att må bra och för att kunna utveckla en yrkesidentitet. Det betyder mycket mer än positiv feedback från barn och föräldrar, säger Helle Bøgelund Frederiksen.

Förskollärare är mer beroende av sina kollegor än någon annan yrkesgrupp. Stämningen i arbetslaget avgör omdet är möjligt att skapa sig en yrkesidentitet där man kan känna sig stolt över det jobb man gör, tro på sig själv och använda sin kunskap, konstaterar Helle Bøgelund Frederiksen, pedagogisk konsulent och förskolechef, som skrev examensarbetet för sin fil.kand i pedagogik om relationers betydelse för yrkesidentiteten.

- Blir man inte sedd av sina kollegor, bemött med nyfikenhet, förväntan och öppenhet, och känner sig accepterad, bekräftad och godtagen som den person man är, kan det dessutom också leda till stress, långtidssjukskrivning och utbrändhet, säger hon.

I Danmark och Norge finns ett begrepp för det här sättet att bemöta andra, anerkendelse (anerkjennelse på norska). Det är nästan ett modeord i pedagogiska sammanhang, framför allt när det gäller förhållningssättet till barn. Ett svåröversatt begrepp, men tillerkännande har använts på svenska.

Ofta översätts "anerkendelse" med bekräftelse, men det är inte riktigt samma sak, förklarar Helle Bøgelund Frederiksen. Inte handlar det bara om att få beröm eller uppskattning heller.

-Det handlar om att vara fundamentalt likvärdig och att ha en grundläggande respekt för den andres utgångspunkt. Du har rätt till dina upplevelser, dina erfarenheter och ditt perspektiv. Jag har rätt till mina. Vi behöver inte vara överens, men vi är båda öppna och intresserade av hur den andre tänker och hur världen ser ut och skapar mening för den andre.

När Helle Bøgelund Frederiksen intervjuade förskollärare inför sitt examensarbete använde de starka ord för att berätta hur viktigt kollegornas tillerkännande är för yrkesidentiteten. De talar om att "duka under", "känna sig isolerade" och "gå sönder som pedagog" om de inte blev sedda, säger hon och ger ett exempel: "Jag tycker det är livsviktigt. Jag skulle inte överleva länge på ett ställe där det inte fanns. Jag kan livligt föreställa mig hur det skulle vara att bli utfrusen på sin arbetsplats. Det måste överskugga allting."

Samtliga intervjuade svarar tveklöst att det betyder mer för yrkesidentiteten att känna sig sedd av kollegorna än att få positiv respons från barn och föräldrar.

- Någon säger att det är härligt när hon får en spontan kram av barnen. Men när hon kände sig tillerkänd av kollegorna blev det en extra vitamininjektion och hon kunde klara vilka arbetsuppgifter som helst. Om hon inte blev tillerkänd spelade det ingen roll vad hon gjorde. De andra nämnde inte barnen.

Att det är så viktigt att relationerna i arbetslaget fungerar är egentligen "gammalt vin i nya flaskor", som man säger i Danmark. Så enkelt att det nästan är banalt, och ändå centralt och existentiellt. Relationer är avgörande i alla sammanhang, samtidigt som de är den största utmaningen. Särskilt i förskolan, där de är själva nerven i arbetet, säger Helle Bøgelund Frederiksen.

- Kärnan i vårt arbete är att vi är del av en relationell kontext och att vi använder oss själva som redskap. Därför är kommunikationen otroligt viktig för förskollärare, viktigare än för andra. Vi måste förhandla om vår sociala identitet i gemenskapen i högre grad än många andra yrken. Identitet är inget givet, den är dynamisk och i princip konstant till omförhandling, och när det kommer in en ny i arbetslaget påverkas gruppen.

- Vi har ett relationsyrke där vi arbetar med människor med oss själva som instrument. Därför är det också mycket sårbart. De personliga egenskaperna och kvalifikationerna är hela tiden i fokus. En av dem jag intervjuat säger: "Om en brevburare lämnar ett brev fel får han kritik för det han gjorde. Men för pedagoger handlar det inte om vad vi gör, utan om vad vi är."

De förskollärare i Helle Bøgelund Frederiksen undersökning som trivs bäst arbetar i arbetslag där det är kutym att tala fritt och öppet, där det finns utrymme att argumentera och prata om varför man gör på ett visst sätt. Där är det möjligt att ge respons och feedback utan att någon tar illa upp. Uppstår det missförstånd går det att prata om det.

- I sådana förskolor skapas den professionella identiteten i praktiken, i det dagliga samspelet med kollegor. En sorts mästarlära, där man speglar sig i varandra. Det är omedvetna processer där man läser av vilka man tycker är bra och dåliga pedagoger. Man lär sig mest av dem man tycker är bra, men även av dem man inte vill identifiera sig med.

Helle Bøgelund Frederiksen underkänner inte betydelsen av utbildning och teorier. Tvärtom. Teoretisk kunskap är nödvändigt för att kunna reflektera över sin praktik. Men kunskapen i förskolan är en praktikkunskap där man är beroende av att kunna spegla sig i sina kollegor och pröva sig själv i olika sammanhang, säger hon.

- Utan en tillerkännande kommunikation i arbetslaget blir det därför ingen yrkesutveckling. Det går inte att diskutera yrkesfrågor, tala om vad man tycker eller ifrågasätta varför någon gör på ett visst sätt. Istället blir det lätt så att man skyddar varandra.

- Ställer någon en kritisk fråga uppfattas det ofta som personlig kritik: "Hon tycker jag är en dålig pedagog". Att hålla isär professionen och personen, vara personlig men inte privat, är en konstant utmaning för förskollärare och helt centralt i yrkesidentiteten.

Att kollegorna är så viktiga för yrkesidentiteten och välbefinnandet är ingenting man är stolt för inom yrket. Kanske beror det på en form av konsensus att en bra pedagog har fokus på barnen, menar Helle Bøgelund Frederiksen.

- Jag tycker det skulle bli legitimt att säga att vi är beroende av våra kollegor. Man borde prata om det redan på utbildningen, få en medvetenhet om att man blir en medspelare, få metoder och undervisning i hur man kan kommunicera tillerkännande bland vuxna. Ju starkare yrkesidentitet vi får, desto bättre hanterar vi arbetsuppgifterna och desto större blir arbetsglädjen, säger hon.

- För att du ska kunna bli den bästa förskollärare du kan bli, så ska du vara i en grupp där det är okej att vara just du. Då kan du växa och utvecklas.

Annika Claesdotter
30 april 2009

Publicerad i Förskolan
nr 04/2009

Artiklen er offentliggjort her på Förskolans hjemmeside:

<http://www.forskolan.net/main.asp?CategoryID=3756&ArticleID=411459&ArticleOutputTemplateID=87&ArticleStateID=2>